STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2024, nr. 11(4)

CZU: 374:659.3 **https://doi.org/10.59295/sum11(4)2024_13**

EDUCAȚIA INFORMALĂ - PRACTICĂ COMUNICAȚIONALĂ ȘI RELAȚIONALĂ

Liliana POSȚAN,

Universitatea de Stat din Moldova

Funcția educației de a pune în relații persoane, de a crea conexiuni între oameni, faptele, ideile acestora, procese se realizează prin comunicare, în special prin comunicarea relațională, cum o numește Jacques Salome. Cele mai semnificative influențe educaționale informale se produc prin mesajele emise de mass-media, mai actual de social media, dar si de comunicarea habituală, instituțională, intenționată sau spontană. Or, aceste influențe, trebuie urmărite pentru a reduce impactul lor negativ asupra receptorilor sau emițătorilor de mesaje.

În articol analizăm educația informală ca practică comunicațională și relațională.

Cuvinte-cheie: *educație informală, practică, comunicare, comunicarea relațională, impact, educație alternativă, educație spontană, permanentă, etică.*

INFORMAL EDUCATION - COMMUNICATION AND RELATIONSHIP PRACTICE

The function of education is to put people in relationships, to create connections between people, their facts, ideas, and processes are achieved through communication, especially through relational communication, as Jacques Salome calls it. The most significant informal educational influences are produced by the messages issued by the mass media, more recently by social media, but also by habitual, institutional, intentional, or spontaneous communication. However, these influences must be followed in order to reduce their negative impact on the receivers or senders of messages. In the article, we analyze informal education as a communicative and relational practice.

Keywords: *informal education, practice, communication, relational communication, impact, alternative education, spontaneous, permanent, ethical education.*

Introducere

Procesele informale sunt identificate în mai multe sfere – economie, muncă, relații, educație, artă, management, organizare, politică. În general, conceptul de activitate, raporturi informale este confuz, cu semnificații negative, pozitive și neutre: încălcare a drepturilor omului, *una dintre principalele probleme cu care se confruntă piața forței de muncă, se manifestă în mod spontan şi natural, se dezvoltă pe baza simpatiei, afinităților personale sau intereselor comune, în afara normelor oficiale, formă experiențială de învățare*, în afara sistemului de învățământ formal, *legată de muncă, mediul familial, timpul liber.*

Rezultate obţinute şi discuţii

În economie și raporturile de muncă, activitatea informală „constituie o încălcare a drepturilor omului și a devenit *una dintre principalele probleme cu care se confruntă piața forței de muncă* în prezent, afectând atât bunăstarea lucrătorilor și a familiilor lor, cât și a statului, a întreprinderilor și a societății în general” [4]. În organizare și management, procesele informale vizează comunicarea, liderismul, procesele decizional „rezidă în totalitatea elementelor şi interacţiunilor umane cu caracter organizatoric, care *se manifestă în mod spontan şi natural* între componenţii organizaţiei” [3]. Procesele informale au un impact și în politică, influențând modul în care se iau deciziile, *se manifestă prin influențe informale* - lobbying-ul neoficial sau relațiile personale dintre politicieni, *acorduri informale* - înțelegeri între partide sau lideri care nu sunt făcute publice, dar care joacă un rol esențial în dinamica politică.

În sociologie, informale sunt relațiile sociale care se dezvoltă pe baza simpatiei, afinităților personale sau intereselor comune, în afara normelor oficiale ale unei organizații.

Context

Aspectele informale ale educației pot fi urmărite de-a lungul întregii istorii umane, desemnând un proces natural prin care oamenii învățau prin observație, imitație și experiență directă. Educația informală este una dintre cele mai vechi forme de transmitere a cunoștințelor și abilităților. Astăzi, în Codul Educației (2014), educație informală este definită ca „*formă experiențială de învățare*, desfășurată în afara sistemului de învățământ formal, care reprezintă rezultatul unor activități zilnice *legate de muncă, mediul familial, timpul liber* și care nu este organizată sau structurată din punctul de vedere al obiectivelor, duratei ori sprijinului pentru învățare. De regulă, educația informală nu este certificată, dar poate fi evaluată pentru recunoașterea și validarea competențelor în vederea accelerării progresului educațional și/sau profesional” [1].

În general, informalul indică asupra caracterului familiar, neprotocolar, neceremonios, neoficial, simplu, absenței determinărilor și cadrelor instituționale, oficiale, formale [Apud 2].

În articol, analizăm educația informală ca practică comunicațională și relațională și afirmăm că această formă a educației informează și modelează relațiile umane, dezvoltând abilități de comunicare, colaborare și socializare în contexte naturale și cotidiene, școlare, extrașcolare.

Educația informală integrează atât elementele comunicaționale, cât și cele relaționale pentru a crea un proces holistic de învățare. Comunicarea între indivizi construiește relații, iar relațiile, la rândul lor, susțin și modelează procesele comunicaționale. În tabelul de mai jos, specificăm unele particularități ale educației informale ca practică comunicațională și relațională.

Tabelul 1. Particularități ale educației informale ca practică comunicațională și relațională.

Educația informală ca practică comunicațională	Educația informală ca practică relațională
Interacțiuni neplanificate: Educația informală are loc în timpul interacțiunilor obișnuite între oameni – fie că este vorba de discuții între prieteni, conversații la locul de muncă sau discuții în familie. Aceste interacțiuni nu urmează un plan pedagogic, dar permit schimbul de informații relevante pentru învățare.	Încredere și apropiere: În educația informală, relațiile sunt adesea bazate pe încredere. De exemplu, în familie, copiii învață de la părinți datorită unei relații de încredere reciprocă. De asemenea, colegii de muncă sau prietenii se educă reciproc într-un mediu informal datorită încrederii și apropierii emoționale.
Comunicare orală: În multe contexte, educația informală se realizează prin vorbire – povești, sfaturi, glume sau conversații. Astfel, indivizii acumulează cunoștințe și înțelegere într-un mod natural, accesibil și neformal	**Rolul mentoratului informal**: Relațiile mentor-discipol nu sunt întotdeauna formalizate. Mentorii informali (fie părinți, prieteni sau colegi cu experiență) oferă ghidare și sprijin fără să urmeze o structură educațională clară. Aceasta este o relație bazată pe respect și deschidere, unde cunoștințele și experiențele sunt împărtășite prin interacțiuni directe.
Media și tehnologia: În zilele noastre, educația informală se desfășoară și prin canale tehnologice precum platformele de social media, bloguri, forumuri online sau canale video (ex: YouTube). Oamenii învață în mod informal urmărind tutoriale, participând la discuții online sau accesând conținut educațional neoficial.	Învățarea în comunitate: Într-un cadru de comunitate, educația informală apare atunci când membrii grupului își transmit experiențele și cunoștințele unii altora. De exemplu, în comunitățile tradiționale, obiceiurile și tradițiile sunt învățate prin participare activă la evenimente și prin observație.
Mesajele non-verbale: Comunicarea informală include și semnale non-verbale precum gesturi, expresii faciale și comportamente care transmit informații. Acestea sunt importante mai ales în contexte interpersonale, unde învățarea are loc prin observație și imitație.	**Rețele sociale informale**: Rețelele de relații (de prietenie, de muncă, de familie) sunt cruciale pentru educația informală. În astfel de rețele, oamenii își transmit informații și abilități printr-un proces continuu de interacțiuni informale, fără să fie nevoie de un cadru educațional formal.

Învățare **colaborativă**: Educația informală este deseori un proces colaborativ, în care oamenii învață unii de la alții. Conversațiile și dezbaterile permit schimbul de opinii și idei, creând un mediu deschis și favorabil pentru învățare.	**Imitația și modelarea socială**: În cadrul relațiilor, educația informală se realizează adesea prin imitație. Copiii, de exemplu, își modelează comportamentul în funcție de ceea ce observă la părinți sau la colegii lor. Acest tip de învățare relațională contribuie la dezvoltarea normelor sociale și a obiceiurilor personale.
Feedback constant: În interacțiunile informale, feedback-ul este mai frecvent și mai imediat. De exemplu, într-o discuție de grup, indivizii primesc în mod spontan reacții, opinii sau sugestii, ceea ce îi ajută să își ajusteze înțelegerea și comportamentele.	**Influența grupului**: Grupurile sociale și de prieteni influențează comportamentele și deciziile prin educație informală. În aceste grupuri, indivizii adoptă valori și practici comune pe baza relațiilor de grup, care pot modela abilități sociale, culturale și profesionale.
	Mediul informal este încurajator: Relațiile bazate pe încredere și comunicare deschisă creează un spațiu sigur pentru învățare, în care oamenii nu se tem să greșească și să învețe din experiențele lor.
	Interacțiunile sunt reciproce: În educația informală, nu există întotdeauna o separare clară între „educator” și „învățăcel”. Oamenii învață unii de la alții într-un mod reciproc și continuu, atât prin comunicare directă, cât și prin modelare comportamentală.

Educația informală, analizată ca practică comunicațională și relațională, este esențială pentru formarea abilităților și valorilor în viața cotidiană. Aceasta se bazează pe interacțiuni naturale și pe relații de încredere și colaborare, ceea ce face ca procesul de învățare să fie flexibil, adaptabil și accesibil tuturor.

Psihosociologul, Jacques Salomé, a fundamentat conceptul de comunicare relațională și a elaborat metoda ESPERE (Energie Specifică pentru o Ecologie Relațională Esențială) [5]. Metoda are scopul să formeze și să dezvolte ecologia relațiilor, în toate tipurile de interacțiuni - familiale, partenariale, de muncă, colegiale, amicale.

Metoda este considerată o pedagogie a comunicării nonviolente, asertive, de la inimă la inimă. Dintre elementele metodei, menționăm:

Tabelul 2. Cum construim mesajul ESPERE?

Mesajul este formulat de la persoana întâi, folosind *EU cred că/ EU vreau/ EU simt/ EU am nevoie.*
Sunt evitate injoncţiunile *trebuie, este timpul, ar trebui*.
Nu sunt folosite amenințări: *dacă vei face asta, o să te loveşti foarte tare.*
Nu este folosit șantajul: *dacă vei face asta, vei primi o bomboană de ciocolată.*
Nu sunt folosite comparațiile şi devalorizările: *fratele tău știe deja mult mai multe decât tine; eşti prea încet.*

Pentru exemplificarea metodei sale, Jacques Salomé, utilizează o metaforă foarte sugestivă, comparând o relaţie cu o eşarfă.

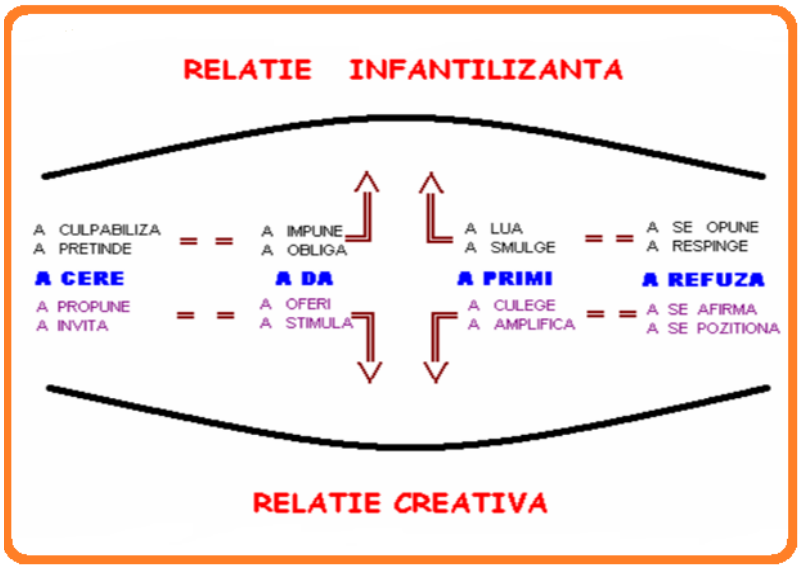
Autorul abordează două relații în comunicare – relația sănătoasă, ecologică și relație infantilizantă, pe care le analizează prin sistemele ESPERE și SAPPE.

Fig. 1. Comunicare relațională prin Metoda ESPERE.

Sursă: https://www.j-salome.com/telechargements

Fig. 2. Comunicarea și relaționarea infantilizantă și sănătoasă/creativă prin prisma conceptelor cheie ale metodei ESPERE: a cerea, a da, a primi, a refuza.

Sursă: Jacques Salomé.

Tabelul 3. Relațiile în relațiile ESPERE, SAPPE.

ESPERE - relații sănătoase, ecologice	SAPPE - relații infantilizante
Propunere, oferire, invitare, stimulare, culegere, afirmare, poziționare.	Amenințare, devalorizare/descalificare, culpabilizare, șantaj.

Caracterul familiar, neprotocolar, neoficial al educației informale determină tipul relațiilor subiective al mesajelor vehiculate prin canalele de comunicare informală or, metoda ESPERE propune mai multe instrumente pentru ecologizarea educației informale, prezentate de noi în tabelele 2, 3. De asemenea, specificăm și două tipuri de mesaje, vehiculate între emițător și receptor, specificate în metoda ESPERE: mesaje cadou (care gratifică, încurajează, valorizează) și mesaje toxice (descalificarea, rănile, poluările, injuriile).

Educația informală ca practică comunicațională și relațională se aliniază în mod remarcabil cu principiile și tehnicile metodei ESPERE. Ambele se concentrează pe îmbunătățirea interacțiunilor umane și pe dezvoltarea unor relații sănătoase, printr-o comunicare eficientă, responsabilă și respectuoasă. Punctele cheie ale relației dintre educația informală și metoda ESPERE pot fi sintetizate pe următoarele direcții:

- Rolul comunicării în educația informală și metoda ESPERE
- Aspectul relațional în educația informală și metoda ESPERE
- Învățarea și modelarea comportamentului
- Gestionarea conflictelor și a tensiunilor
- Promovarea încrederii și a respectului reciproc.

Concluzii

În concluzie, în educația informală, interacțiunile neplanificate și naturale oferă contextul ideal pentru aplicarea principiilor ESPERE, care structurează aceste interacțiuni într-un mod responsabil și respectuos. Această combinație are potențialul de a transforma relațiile personale și profesionale într-un mod pozitiv, susținând o educație pe termen lung bazată pe empatie, claritate și respect.

Referințe:

1. *Codul Educației al Republicii Moldova, Art. 3, 2014*. [citat: 29.09.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=14

2. DEX online. *Definiție pentru termenul informal*. [citat: 29.09.2024]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/informal/definitii
3. NICOLESCU, O. VERBONCU, I. *Fundamentele managementului organizației. Manual virtual*. [citat: 29.09.2024]. Disponibil: https://www.academia.edu/32940306/Managementul_resurselor_umane_pdf_si_motivarea
4. *Rezoluție: Munca informală și nedeclarată în Uniunea Europeană și în țările din America Latină și zona Caraibilor, EUROLAT, 2027*. [citat: 29.09.2024]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/PA/EUAL/AT/2017/11-
5. SALOMÉ, J. *Heureux qui communique*. [citat: 29.09.2024]. Disponibil: https://www.j-salome.com/espere

Date despre autor:
Liliana POȘTAN, doctor, conferențiar universitar, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0002-3231-3496
E-mail: liliana.postan@artico.md

Prezentat la 29.09.2024